

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 1, 8, 10, 13, 24, 25, 36, 37, 44, 47, 49, 59,
61 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 39² STRAIPSNIU IR 62
STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP-19-2166)(19-15568)**

2020-01-08 Nr. NV-69

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: didinti vyresnių kaip 45 metų asmenų užimtumą (subsidijuoti jų įdarbinimą ir padėti įsteigti sau darbo vietą); organizuoti įvadinius pameistrystės kursus; užtikrinti tinkamą Direktyvos 2014/54/ES nuostatų, susijusių su Užimtumo tarnybos teikiamomis paslaugomis ir priemonėmis, įgyvendinimą.

Dabartinė situacija:

- Šiuo metu darbo rinkoje papildomai remiamais laikomi vyresni kaip 50 metų bedarbiai. Užimtumo tarnyba subsidijuoja jų įdarbinimą, kompensuodama darbdaviui dalį darbo užmokesčio išlaidų (iki 1,5 MMA dydžio, t.y. 910,5 Eur). 2018 m. įdarbinimo subsidijuojant priemonė organizuota 10,7 tūkst. bedarbių, iš kurių 5,2 tūkst. (49 proc.) – vyresni kaip 50 metų.
Tyrimai rodo, kad didėjant asmenų amžiui, užimtumo lygis atitinkamai mažėja, vyresnio amžiaus bedarbiams įsidarbinti yra sunkiau (dėl profesinių įgūdžių, kvalifikacijos stokos, menkesnio kompiuterinio raštingumo, sveikatos sutrikimų, žemos motyvacijos ir kt.). Iš Užimtumo tarnyboje registruotų 154,4 tūkst. bedarbių, 83,2 tūkst. (54 proc.) buvo vyresni kaip 45 metų. Iš 38,6 tūkst. ilgalaikių bedarbių, 70 proc. buvo vyresni kaip 45 metų.
- Savarankiško užimtumo rėmimo priemonė, t.y. parama darbo vietai steigti (iki 31,03 MMA dydžio, t.y. 18,8 tūkst. Eur), mokama tik jei darbo vietą sau steigia asmenys su negalia (sunkia arba vidutine) arba bedarbiai iki 29 metų. 2018 m. įgyvendinant savarankiško užimtumo rėmimo priemonę įsteigtos 404 darbo vietos.
- Pameistrystė, kai sudaromos pameistrystės darbo sutartys, įgyvendinama pakankamai maža apimtimi: 2018 m. sudarytos tik 636 pameistrystės darbo sutartys, o per 2019 m. I pusm. – 321 pameistrystės darbo sutartis.
- Įstatyme nustatyti įsteigtos darbo vietos panaikinimo atvejai: kai į atsilaisvinusią įsteigtą darbo vietą per 30 darbo dienų nepriimamas kitas Užimtumo tarnybos siunčiamas ir darbo vietos reikalavimus atitinkantis asmuo; kai neįgalusis ar bedarbis iki 29 metų, pradėjęs savo verslą sau įsteigtoje darbo vietoje, ilgiau kaip 120 d. iš eilės arba daugiau kaip 140 d. per 12 mėn. nevykdo veiklos.
- Europos Sąjungos piliečiai gali gauti darbo rinkos paslaugas ir užimtumo rėmimo priemones tik tada, jeigu jų paskutinio darbdavio nuolatinė buveinė arba paskutinė savarankiškos veiklos vykdymo vieta buvo Lietuvos Respublikoje. Šie ribojimai prieštarauja Direktyvai 2014/54/ES, pagal kurią galimybėms įsidarbinti ir įdarbinimo tarnybų teikiamai paramai neturi būti taikomi apribojimai ar papildomos sąlygos.

Esmė, nauda: Siūloma:

- darbo rinkoje papildomai remiamais asmenimis laikyti vyresnius kaip 45 metų bedarbius (dabar vyresni kaip 50 metų) ir jiems taikyti: 1) įdarbinimo subsidijuojant priemonę, mokant

darbdaviui negrąžintiną darbo užmokesčio dalies kompensaciją (iki 1,5 MMA dydžio, t.y. 910,5 Eur); 2) **savarankiško užimtumo rėmimo priemonę**, suteikiant paramą darbo vietai steigti (iki 31,03 MMA dydžio, t.y. 18,8 tūkst. Eur);

- **numatyti naują priemonę – įvadinius pameistrystės kursus**, kurių metu būtų: informuojama apie ūkio sektorių; vykdomos praktinės užduotys, atliekamas praktinis supažindinimas su paklausiomis ūkio sektoriaus profesijomis; organizuojami susitikimai su darbdaviais ir darbo pokalbis pas pasirinktą darbdavį; aptariamos ir Užimtumo tarnybai pateikiamos rekomendacijos dėl pasirenkamos įgyti kvalifikacijos ir (ar) kompetencijų bei įsidarbinimo galimybių, jas įgijus;

Kursų trukmė – ne daugiau kaip 40 valandų, vienos valandos įkainis – ne didesnis kaip 0,35 bazinės socialinės išmokos dydžio (13,65 Eur). Šiuos kursus vykdytų profesinio mokymo teikėjai, atitinkantys nustatytus kriterijus (turi licenciją vykdyti formalųjį profesinį mokymą; turi teisę vykdyti profesinį mokymą ne mažiau kaip pagal 5 skirtingas formaliojo profesinio mokymo programas, kurias baigus suteikiamos tam tikro ūkio sektoriaus kvalifikacijos; turi ne mažiau kaip 1 metų patirtį vykdant profesinį mokymą pameistrystės organizavimo forma). Profesinio mokymo teikėjas turėtų bendradarbiauti su darbdavių organizacijomis ir darbdaviais. Užimtumo tarnyba pagal pateiktas paraiškas sudarytų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių įvadinius pameistrystės kursus, sąrašą ir paskelbtų jį viešai. Bedarbiui kursai galėtų būti organizuojami ne daugiau kaip 2 kartus per vienus metus nuo pirmo dalyvavimo įvadinuose pameistrystės kursuose;

- numatyti, kad įsteigta darbo vieta išlaikoma, jeigu bedarbis informuoja Užimtumo tarnybą, kad ilgiau kaip 120 d. iš eilės arba daugiau kaip 140 d. per 12 mėnesių nevykdys veiklos dėl nėštumo ir gimdymo atostogų, tėvystės atostogų ar atostogų vaikui prižiūrėti arba privalomosios pradinės karo tarnybos ar alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atlikimo. Įsteigtos darbo vietos išlaikymo ne mažiau kaip 36 mėn. laikotarpis, taip pat ilgalaikio materialiojo turto, kuriam įsigyti buvo naudota subsidija darbo vietai steigti, draudimo laikotarpis pratęsiamas veiklos nevykdymo laikotarpiui;
- atsisakyti nuostatų, kad Europos Sąjungos piliečiai gali gauti darbo rinkos paslaugas ir užimtumo rėmimo priemones tik tada, jeigu jų paskutinio darbdavio nuolatinė buveinė arba paskutinė savarankiškos veiklos vykdymo vieta buvo Lietuvos Respublikoje (bus užtikrintas tinkamas Direktyvos 2014/54/ES įgyvendinimas);
- atlikti redakcinio pobūdžio pakeitimus (atsisakyti formuluočių „teisės aktų nustatyta tvarka“, „įstatymų nustatyta tvarka“, nurodyti konkrečius įstatymus ir kt.).

Nauda: vyresniems kaip 45 m. bedarbiams būtų sudarytos didesnės galimybės įsidarbinti ar pradėti savarankišką veiklą, daugiau darbdavių galėtų rasti tinkamus darbuotojus; įvadiniai pameistrystės kursai padėtų atrinkti motyvuotą dirbti pameistrį, o jis galėtų įgyti reikiamą kvalifikaciją ir (ar) kompetencijas; būtų užtikrintas tinkamas Direktyvos 2014/54/ES nuostatų, susijusių su Užimtumo tarnybos teikiamomis paslaugomis ir užimtumo rėmimo priemonėmis, įgyvendinimas.

Lėšų poreikis įstatymui įgyvendinti 2020 m. – 6,2 mln. Eur (5 mln. Eur Europos socialinio fondo ir 1,2 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų), iš jų vyresnių kaip 45 m. bedarbių įdarbinimui subsidijuojant – 4 mln. Eur, savarankiško užimtumo rėmimui – 1,5 mln. Eur, ir įvadiniam pameistrystės kursams – 0,7 mln. Eur; 2021 m. – 7,2 mln. Eur; 2022 m. – 8,2 mln. Eur.

Derinimas:

- Projektas be pastabų suderintas su Žemės ūkio ministerija ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija. Atsižvelgta į Finansų ministerijos siūlymą, įvertintos Teisingumo ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Užimtumo tarnybos, Lietuvos pramonininkų konfederacijos pateiktos pastabos ir pasiūlymai.

- Argumentai dėl pastabų ir pasiūlymų, į kuriuos neatsižvelgta, pateikti derinimo pažymoje (dėl Užimtumo tarnybos siūlymo kursus vadinti „įvadiniais *pasiruošimo* pameistrystei kursais“ ir numatyti, kad kursai būtų organizuojami Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (o ne Vyriausybės) ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka; dėl Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymo įvadinių pameistrystės kursų turinį reguliuoti įstatymą įgyvendinančiais teisės aktais, o ne įstatymu ir kursų teikėjus parinkti Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta tvarka; dėl Teisingumo ministerijos siūlymo nustatyti nuostatų taikymą pereinamuoju laikotarpiu, įvardyti subjektus, kurių atžvilgiu būtų taikomos naujos teisinio reguliavimo priemonės).

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektas atitinka siekius užtikrinti vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimą darbo rinkoje ir finansinį jų saugumą.

Dalykinio vertinimo išvada:

1. Darbo rinkoje papildomai remiamais asmenimis siūloma laikyti vyresnius kaip 45 metų bedarbius (dabar vyresni kaip 50 metų), tačiau pasigendama pagrindimo, kodėl pasirinkta būtent šio amžiaus riba, kiek Užimtumo tarnyboje yra registruotų 45–50 metų amžiaus asmenų ir kokiam skaičiui asmenų buvo skaičiuojamas papildomų lėšų poreikis subsidijavimo ir savarankiško užimtumo rėmimo priemonėms.

2. Siūlytina išsamiau pristatyti ir pagrįsti naujos priemonės – įvadinių pameistrystės kursų – įvedimo tikslumą ir numatomą naudą, taip pat argumentuoti, kodėl pasirinkta būtent tokia įvadinių pameistrystės kursų trukmė (nedaugiau kaip 40 valandų) ir būtent toks vienos valandos kursų įkainis (ne didesnis kaip 0,35 bazinės socialinės išmokos dydžio, t.y. 13,65 Eur). Siūlytina įvertinti, ar pasirinkta 40 val. kursų trukmė yra tinkamiausia (ne per ilga) nurodytam tikslui pasiekti (susipažinti su tam tikro sektoriaus profesijomis, darbo sąlygomis ir pasirinkti reikalingą įgyti kvalifikaciją ir (ar) kompetencijas), taip pat lieka neaišku, ar tai bus vienos savaitės kursai po 8 val. per dieną, ar jie galės būti išdėstomi per ilgesnį neribotą laikotarpį, koks skaičius būtų tokių profesinio mokymo teikėjų, kurie vykdo profesinį mokymą pameistrystės organizavimo forma ir atitinka įstatyme nustatytus kriterijus, ir kodėl šiuose kursuose per vienerius metus būtų leidžiama dalyvauti iki 2 kartų.

3. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte siūlytume nurodyti vėliausius turimus statistinius duomenis (dabar pateikiami 2018 m. duomenys), taip pat patikslinti informaciją apie įstatymui įgyvendinti reikalingą lėšų poreikį, įvertinant tai, kad įstatymo įsigaliojimas siūlomas nuo 2020 m. balandžio 1 d. Lieka neaišku, ar reikiamos lėšos yra numatytos jau patvirtintuose 2020 metų asignavimuose, ir ar neturėtų būti siūloma vėlesnė įstatymo įsigaliojimo data.

4. Atkreipiame dėmesį, kad, atsižvelgiant į Seimo valdybos 2019-12-11 sprendimą Nr. SV-S-1495, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai yra pavesta parengti ir pateikti Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 31 d. nutarimui Nr. KT41-N12/2019 „Dėl Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 5 punkto ir 24 straipsnio 4 dalies 4 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ įgyvendinti reikalingų teisės aktų projektus, tačiau teikiamame Užimtumo įstatymo pakeitimo projekte siūlymai dėl šio klausimo sprendimo nėra pateikiami (Konstitucinis Teismas yra pripažinęs, kad negali būti nesuteiktas ar panaikintas bedarbio statusas ir neskiriamas ar nutrauktas nedarbo draudimo išmokos mokėjimas asmeniui vien dėl to, kad jis studijuoja ar pradėjo studijuoti aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas, jeigu jis atitinka kitas Užimtumo įstatymo nustatytas sąlygas).

5. Siūlome įstatymo projektą **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime ir patikslinti pagal šias ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas ir pasiūlymus.**

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt

